

ARUBA

Examen MAVO

2019

Tijdvak-1
Dinsdag 21 mei
07.30 – 10.00

Geschiedenis

Opgavenblad

Dit examen bestaat uit **60** vragen en **22** bronnen.
Voor dit examen zijn maximaal **93** punten te behalen.
Dit examen bestaat uit **22** bladzijden.
Bij dit examen hoort ook een **werkblad**.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

AANWIJZINGEN

Algemene regels

- Alleen schrijfgereedschappen.
- Alleen **blauwe** of **zwarte** pen is toegestaan.
- Er mag **niks** van een andere leerling of van de docenten worden geleend.
- **Het gebruik van correctievloeistof en correctietape is niet toegestaan.**
- Na het maken van het examen, dienen **ALLE** opgavenbladen ingeleverd te worden.
- Bij het inleveren van het examen dient het '**Werkblad**' dat nagekeken moet worden, geregistreerd te worden met handtekeningen van één van de toezichthouders en de kandidaat.

■ **Meerkeuzevragen**

- Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

□ **Open vragen**

- Geef niet méér antwoorden dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd, geef er dan twee en niet méér. Alleen de eerste twee redenen kunnen punten opleveren.
- Wanneer bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.
- Een foutief antwoord wordt altijd doorgestreept of tussenhaakjes(..) gezet.

Samenleving en economie

De industrialisatie van Groot-Brittannië.

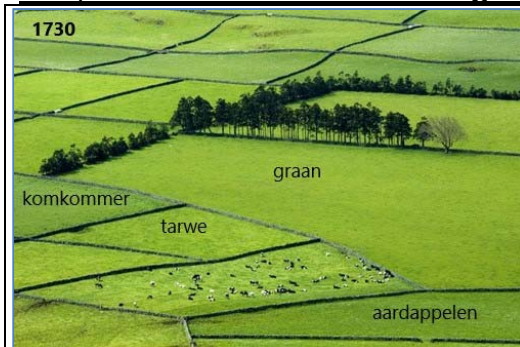
Twee (2) stellingen over landbouw.

Stelling 1: Vóór de Industriële Revolutie waren de meeste mensen in Groot-Brittannië actief in de landbouw.

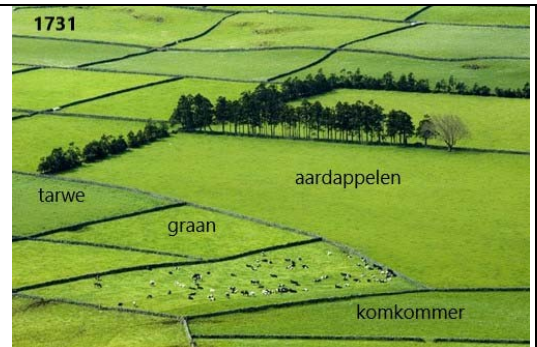
Stelling 2: Met landbouw bedoelen we het maken van producten, zoals kleding, met eenvoudige middelen of met de hand in een werkplaats achter of in het huis van de boeren.

- 1p ■ 1. **Wat is juist?**
- A Alleen stelling 1 is juist.
 - B Alleen stelling 2 is juist.
 - C Stelling 1 en 2 zijn beide juist.
 - D Stelling 1 en 2 zijn beide onjuist.

Bekijk *bron 1* en beantwoord **vraag 2**.

Voorbeeld Engelse platteland van 1730

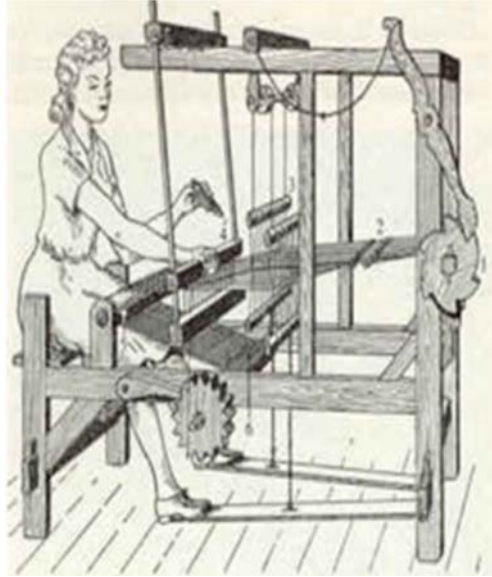
Voorbeeld Engelse platteland 1731.

Bron 1

In de eerste helft van de 18de eeuw pasten grootgrondbezitters in Groot-Brittannië veranderingen toe om de landbouwopbrengsten te vergroten.

- 1p □ 2. **Noem één (1) van deze veranderingen uit *bron 1*.**

- 2p □ 3. **Wat is het verband tussen de Agrarische revolutie en de toenemende druk op de huisnijverheid in Groot-Brittannië?**

Bron 2

Bron 3

- 1p ☐ 4. Gebruik bron 2 en 3.
Leg uit welk gevolg de technische vernieuwingen hadden voor de productie.

- 2p ☐ 5. Tijdens de Industriële Revolutie waren de Engelse koloniën heel belangrijk.
Geef twee (2) redenen.

Vier (4) beweringen over de Industriële Revolutie:

1. De Industriële Revolutie is voornamelijk in de landbouwsector begonnen met de uitvinding van nieuwe technieken.
2. De Industriële Revolutie is in Groot-Brittannië begonnen omdat Groot-Brittannië de nodige kapitaal en grondstoffen bezat.
3. De Industriële Revolutie was eerder een trage ontwikkeling dan een snelle omwenteling, omdat het toch een lange tijd duurde voordat het overal voelbaar werd.
4. Na de Industriële Revolutie kreeg Groot-Brittannië een agrarisch-ambachtelijke samenleving.

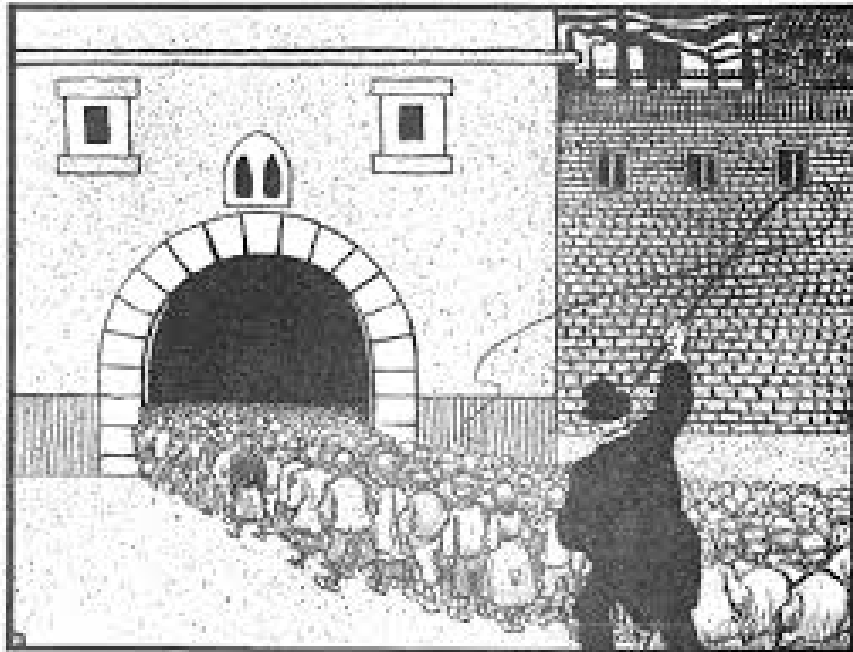
- 2p ☐ 6. **Welke twee (2) beweringen zijn juist? Schrijf de juiste nummers op.**

1p □ 7. Schrijf op waarom in de 19de eeuw de productie van steenkool een goede aanwijzing was voor de industrialisatie van een land.

1p ■ 8. Wat was een gevolg van de industrialisatie in Engeland?

- A Het verdwijnen van de landbouw.
- B Een afname van de stedelijke bevolking.
- C Het ontstaan van grote arbeiderswijken op het platteland.
- D Verhuizing van vele gezinnen naar steden waar fabrieken gevestigd waren.

Bekijk bron 4 en beantwoord vraag 9.

Bron 4: Spotprent over kinderarbeid.

2p □ 9. Leg uit aan de hand van twee (2) aandachtspunten uit bron 4 dat de tekenaar een tegenstander van kinderarbeid was.

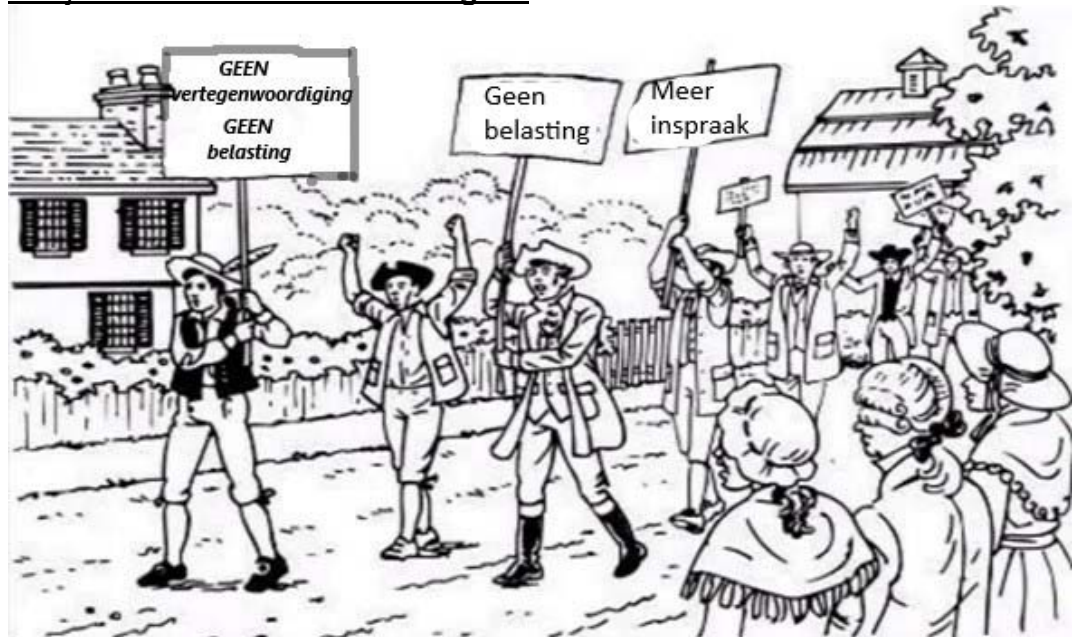
De opkomst van een supermacht.

2p □ 10. Geef twee (2) redenen waarom de kolonisatie van Noord-Amerika laat begon.

Vanaf het moment dat de kolonisten in Noord-Amerika kwamen werden de Amerindianen onderdrukt. Ze veroverden grote delen landbouwgrond die van de indianen waren en wilden meer.

- 2p □ 11. **Waarom hadden de kolonisten meer landbouwgronden nodig?**

Bekijk *bron 5* en beantwoord **vraag 12**.

Bron 5: Tekening naar aanleiding van het Engelse bestuur van haar koloniën.

De tekenaar van *bron 5* laat kritiek zien op het beleid van Engeland in haar Amerikaanse koloniën.

- 1p □ 12. **Welke kritiek had de tekenaar op het Engelse beleid? Leg uit met een voorbeeld uit *bron 5*.**

In 1775 brak de onafhankelijkheidsoorlog uit tussen Noord-Amerika en Groot-Brittannië.

- 2p □ 13. **Noem één (1) politiek gevolg voor Noord-Amerika direct na de onafhankelijkheidsoorlog.**

Een invultekst over de periode tijdens de industriële samenleving in Verenigde Staten.

- 3p ■ 14. Vul per zin het juiste woord in.
1. Door de aanleg van kanalen en spoorlijnen (**verbeterde/verslechterde**) de infrastructuur.
 2. New York werd de grootste stad door de aanleg van een (**kanaal/spoorlijn**).
 3. Bovenstaande zinnen 1 en 2 hebben betrekking op de (**noordelijke/zuidelijke**) staten.
 4. De Ierse immigranten waren niet welkom in Amerika omdat ze (**protestant/katholiek**) waren.

Lees bron 6 en beantwoord vraag 15.

“Het verschil tussen jullie en onze slaven is dat onze slaven voor het leven ingehuurd zijn en goed worden beloond. Jullie slaven worden voor één dag ingehuurd en slecht betaald, er wordt niet voor hen gezorgd. Dit wordt op een pijnlijke manier bewezen door de bedelaars die je bij jullie in elke straat in elke grote stad ziet.”

Bron 6: Toespraak van een Amerikaanse senator in 1858.

- 1p □ 15. Welke oorzaak van de Amerikaanse burgeroorlog kun je uit bron 6 halen?

- 2p ■ 16. Wat was de aanleiding voor de Amerikaanse burgeroorlog?
- A Belasting op thee.
 - B Beperkingen die opgelegd werden op de overzeese handel.
 - C Invoerrechten op textielproducten uit het buitenland.
 - D Aanval van de zuidelijke staten op een federaal fort in 1861.

Na de Amerikaanse burgeroorlog begon de afkeer van vreemdelingen af te nemen.

- 2p □ 17. Leg uit wat de belangrijkste reden hiervoor was.

Drie (3) beweringen over de opkomst van de Amerikaanse autoindustrie:

1. Door de komst van de auto werden er weinig banen gecreëerd.
2. Er ontstond een comfortabele levensstandaard door de komst van de auto.
3. Door de komst van de auto zouden de spoorwegen hun leidende rol verliezen.

2p ■ 18. Welke bewering(en) is of zijn juist?

Na de burgeroorlog kwam een wet die moest leiden tot de reconstructie van het zuiden.

1p □ 19. Schrijf op wat de reconstructie voor de situatie van de Afro-Amerikanen betekende.

De werkomstandigheden van de arbeiders in de eerste Amerikaanse fabrieken waren aan het begin van de 19de eeuw niet slecht. Na 1830 kwam hier verandering in.

2p □ 20. Waardoor kwam er een verslechtering in de situatie van de fabrieksarbeider in de VS?

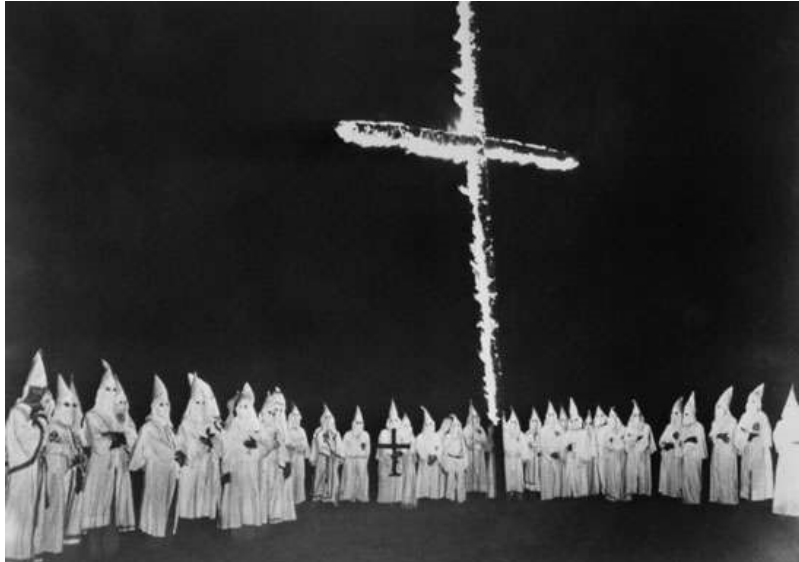
Lees bron 7 en beantwoord vraag 21.

In de jaren twintig van de 19de eeuw begonnen Ieren naar Amerika te komen. Tegen 1840 vormden ze bijna de helft van alle immigranten uit die in Amerika arriveerden. In de daaropvolgende veertig jaar kwamen nog eens meer dan 2,5 miljoen Ieren naar de Verenigde Staten.

Hun armoede maar vooral hun katholieke geloof leidden vrijwel direct tot problemen met mensen die bang waren voor hun potentiële impact op Amerika, als protestants land. Ze waren de eerste immigrantengroep die op grote schaal te maken kreeg met discriminatie, vreemdelingenhaat en achterstand. In de jaren vijftig kwam er een anti-immigratie beweging op, de Know Nothings genaamd, die zich vooral tegen de Ieren richtte.

Bron 7: Immigranten uit Ierland.

1p □ 21. Welke zin uit de tekst past bij het begrip nativisme?

Bron 8

Gebruik *bron 8*.

- 2p ☐ 22. Is het ontstaan van de groep uit *bron 8* een oorzaak of gevolg van de reconstructie? Leg je antwoord uit.

De industrialisatie van Aruba.

Aan het einde van de 19de eeuw had Aruba een agrarisch-ambachtelijke samenleving.

- 2p ☐ 23. Noem twee (2) belangrijke bronnen van inkomsten voor de Arubanen uit deze periode.

Met de komst van de Lago in 1924 kreeg Aruba een industriële sector.

- 2p ☐ 24. Geef twee (2) redenen waarom Lago Aruba koos om zijn oliebedrijf op te zetten.

De vestiging van de olieraffinaderij op Aruba had gevolgen voor de samenleving.

- 1p ☐ 25. Schrijf één (1) politiek gevolg op.

Na de komst van de Lago waren mensen op Aruba van mening dat de toekomst er rooskleurig uitzag.

- 1p ☐ 26. **Noem één (1) economisch voordeel voor Aruba na de komst van de Lago.**

Met de komst van de Lago veranderde de economie van Aruba van een veelzijdige economie naar een eenzijdige economie.

- 2p ☐ 27. **Geef een verklaring.**

Lees bron 9 en beantwoordt vraag 28.

De komst van de Lago Oil and Transport Company is de meest ingrijpende gebeurtenis geweest in de moderne geschiedenis van Aruba. Het bracht grote veranderingen voor Aruba en zijn bevolking met zich mee. De levensstandaard steeg snel wat voor een klein eiland in het Caribische gebied een ongekennde luxe was. Automatisering had echter tot gevolg dat het aantal werknemers afnam. Van de 8300 mensen die in 1949 voor Lago werkten (16% van de Arubaanse bevolking!) waren er begin jaren tachtig nog maar 1350 over. Onder andere door de sterk verouderde raffinaderij en de daardoor oplopende verliezen sloot de Lago-raffinaderij in 1985 de poorten.

Bron 9: Lago Oil and Transport Company.

- 2p ☐ 28. **Op welke manier werd deze achteruitgang in de economie op Aruba tegen gegaan?**

De Lago ging in het buitenland op zoek naar arbeiders. Eén van de redenen was dat veel Arubanen geen Engels spraken, terwijl dit de taal was op de werkvloer.

- 2p ☐ 29. **Noem twee (2) andere redenen waarom de Lago werknemers uit het buitenland haalde.**

Bekijk *bron 10* en beantwoord **vraag 30**.

	Inkomen (gemiddeld)
Elite	33.400
Hogere top categorie	27.700
Lagere top categorie	25.700
Hogere midden categorie	23.400
Lagere midden categorie	21.500
Lage status categorie	19.800
Laagste status categorie	17.400

Bron 10:

2p ■ **30. Welk begrip hoort op de stippelijn in *bron 10*?**

- A Sociale segregatie
- B Sociale klasse
- C Sociale mobiliteit
- D Sociale integratie

1p □ **31. Welk sociaal gevolg voor Aruba hadden de rellen van 1969 op Curaçao?**

Een invulopdracht over talen op Aruba:

Het merendeel van de bevolking op Aruba spreekt Papiamentu. Dit is een(1)..... Het is voortgekomen uit een mengeling van verschillende talen, een(2)..... Deze taal is altijd een tweede taal, nooit een moedertaal. Nederland wilde dat de Arubanen Nederlands spraken. Het onderwijs moest in het Nederlands. Papiamentu is de belangrijkste taal op Aruba, een gevolg van de Nederlandse(3).....

Vier begrippen:

- a. pidgin taal
- b. cultuurtaal
- c. taalpolitiek
- d. creoolse taal

In de invultekst ontbreken drie (3) begrippen.

2p ■ **32. Geef per nummer aan welk begrip daarbij hoort. Let op! Er blijft één begrip over.**

Bekijk bron 11 en beantwoord vraag 33.

Bron 11: Carnaval op Aruba.

Vanaf de komst van de Lago namen de oude en nieuwe inwoners van Aruba gewoontes van elkaar over.

- 1p □ 33. Leg uit waarom bron 11 een goed voorbeeld is van culturele invloed uit het buitenland.

De Koude Oorlog

Het ontstaan van de Koude Oorlog.

Bron 12: Historische ontmoeting in 1938.

Gebruik bron 12.

- 2p □ 34. Wat kwamen bovenstaande partijen overeen tijdens deze historische ontmoeting?

Bron 13

Gebruik bron 13.

- ^{1p} ☐ 35. Naar aanleiding van welke gebeurtenis uit de Tweede Wereldoorlog is deze tekening gemaakt?

Groot-Brittannië en Frankrijk waren na 1945 geen wereldmachten meer. Dit kwam mede door de schade van de oorlog en verlies van koloniën.

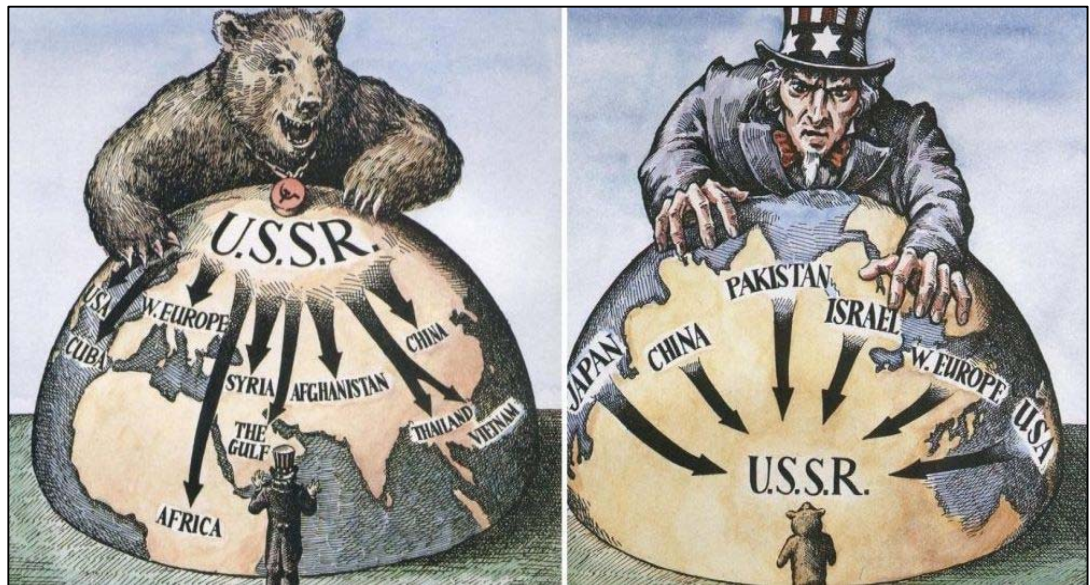
- ^{1p} ☐ 36. Geef één (1) reden voor het verlies van de koloniën.

Vijf (5) beweringen over de Oost-West-tegenstellingen:

1. In landen die bevrijd werden door de Russen mochten alleen communistische partijen meedoen met de verkiezingen, zodat Stalin zeker wist dat het land communistisch zou blijven.
2. In communistische landen bepaalde de staat wat en hoeveel de fabrieken en landbouwbedrijven moesten produceren.
3. Voor communisten was gelijkheid belangrijker dan vrijheid en moest het kapitalisme overal bestreden worden, zodat er een einde kwam aan de ongelijkheid.
4. In een communistisch land kun je makkelijk een bedrijf beginnen en snel rijk worden.
5. De Verenigde Staten vonden dat burgers het beste konden leven in een kapitalistisch democratisch land met een planeconomie.

2p ■ 37. Welke twee (2) beweringen zijn juist? Schrijf de juiste nummers op.

Bekijk bron 14 en bron 15 en beantwoord vraag 38.

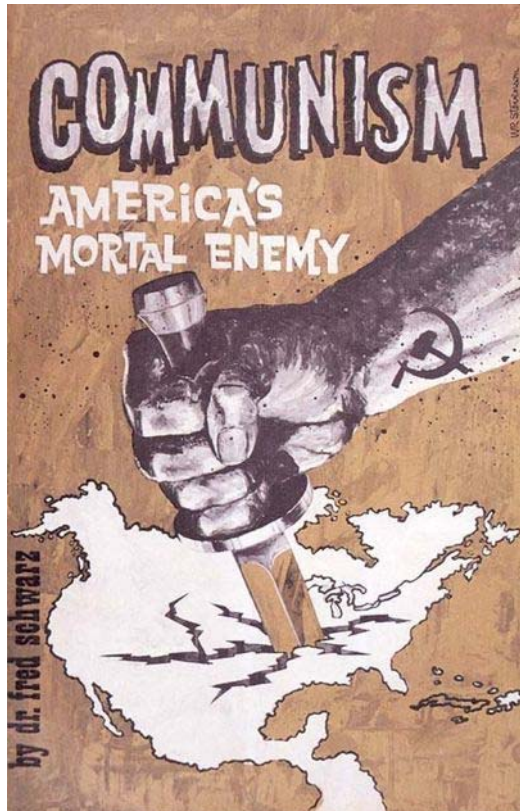
Bron 14: Het beeld dat de VS over de SU wil creëren.

Bron 15: Het beeld dat de SU over de VS wil creëren.

De wederzijdse wantrouwen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie (USSR) werd versterkt door beeldvorming van beide partijen over elkaar.

1p □ 38. Welke overeenkomst tussen de twee (2) beelden kun je uit bron 14 en bron 15 halen?

Bekijk bron 16 en beantwoord vraag 39.

Bron 16: Het communisme is de aartsvijand van de Verenigde Staten.

- ^{1p} ☐ 39. Tijdens welke periode in de Amerikaanse geschiedenis kom je deze uitspraken tegen?

De Verenigde Naties werd opgericht om nieuwe oorlogen te voorkomen. Terwijl ieder lid van de Verenigde Naties gelijk zou zijn, hebben sommige landen in de Veiligheidsraad meer macht.

- ^{1p} ☐ 40. Schrijf de reden op waarom sommige landen in de Veiligheidsraad meer macht hadden dan andere landen.

Bekijk *bron 17* en beantwoord **vraag 41**.

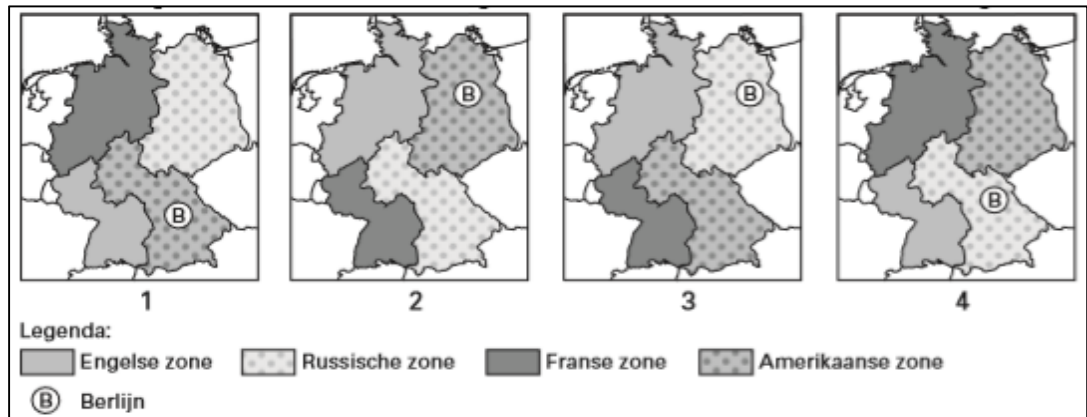

Bron 17:

- ^{2p} ☐ 41. Geef met behulp van twee (2) redenen aan waarom de tweedeling in *bron 17* kon ontstaan.
- ^{1p} ☐ 42. Waarom was het ruimtevaartprogramma belangrijk voor de bewapeningswedloop?

Duitsland in de Koude Oorlog.

Bekijk bron 18 en beantwoord vraag 43.

Bron 18

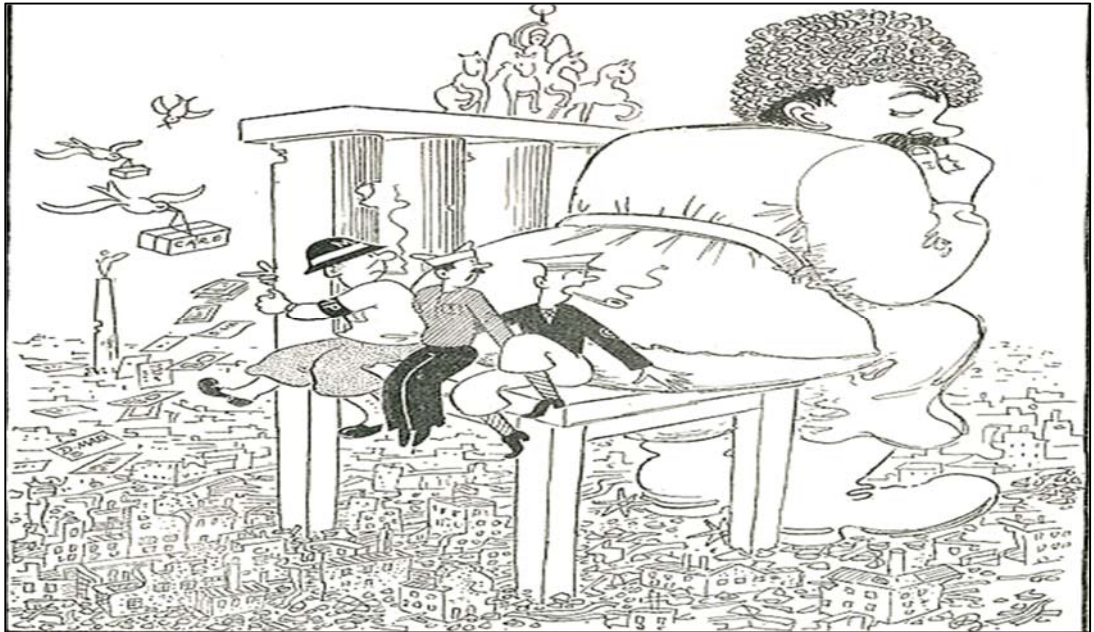
2p ■ 43. Welke kaart geeft de juiste verdeling van Duitsland na de Tweede Wereldoorlog?

- A Kaart 1
- B Kaart 2
- C Kaart 3
- D Kaart 4

In 1947 kwamen de Verenigde Staten met het Marshallplan voor de wederopbouw van Europa.

1p □ 44. Geef aan waarom het Marshallplan bijdroeg aan de verdeling van Europa.

Bekijk bron 19 en beantwoord vraag 45.

Bron 19: Spotprent in een Duits blad uit 1948. Op de achtergrond is de beschadigde Brandenburger Tor te zien, die op de grens van Oost- en West-Berlijn staat.

In juni 1948 kondigde de Sovjet-Unie een blokkade af van de toegangswegen naar West-Berlijn.

- 2p ☐ 45. Geef aan wat de Stalin hiermee wilde bereiken. Doe dit met een beschrijving van bron 19.

Helga en Anne wonen beiden in Oost-Berlijn. Helga is een hartchirurg in Oost-Berlijn van 38 jaar en Anne is een fabrieksarbeider van 58 jaar.

- 2p ☐ 46. Leg uit welke van de twee vrouwen eerder naar West-Berlijn zou vluchten.

Lees bron 20 en beantwoord vraag 47.

Moskou 12 augustus 1970

'De Duitse Bondsrepubliek en de Sovjet-Unie zijn van mening dat het belangrijkste doel van hun politiek de handhaving van de internationale vrede is en om minder vijandig met elkaar om te gaan.' Dit is het eerste artikel van het verdrag dat getekend werd tussen West-Duitsland en de Sovjet-Unie.

Bron 20

- 1p ☐ 47. Hoe wordt de politiek van Willy Brandt genoemd?

Bekijk bron 21 en beantwoord vraag 48.

Bron 21: Russische tanks in de straten van Oost-Berlijn juni 1953.

- 2p ☐ 48. Veel mensen in Oost-Berlijn gingen de straat op om te demonstreren.
Geef één (1) reden waarom beide mannen boos zijn en met stenen gooien.

- Nadat de BRD en de DDR werden opgericht kregen beide 'Duitslanden' een eigen hoofdstad.
- 2p ☐ 49. **Welke stad werd de hoofdstad van BRD en welke stad de hoofdstad van DDR?**

- 1p ☐ 50. **Hoort het begrip Stasi bij de BRD of bij de DDR? Leg je antwoord uit.**

- De Berlijnse Muur betekende een economische afsluiting.
- 2p ☐ 51. **Geef een gevolg hiervan voor de fabrieken in West-Berlijn en voor de fabrieken in Oost-Berlijn.**

Het einde van de Koude Oorlog.

Gorbatsjov komt in 1985 aan de macht in de Sovjet-Unie. Hij wilde het imago van het communisme verbeteren.

2p ☐ 52. **Schrijf twee (2) manieren op hoe Gorbatsjov dit wilde bereiken.**

Een onbedoeld gevolg van de politiek van Gorbatsjov was het uit elkaar vallen van de Sovjet-Unie.

1p ☐ 53. **Wat gebeurde er met de deelrepublieken?**

De meningen over Gorbatsjov lopen sterk uiteen, ook in de geschiedenisboeken die geschreven zijn na 1989.

1p ☐ 54. **Noem een voorbeeld van Gorbatsjovs beleid dat in een Duits geschiedenisboek als positief zal worden beschreven.**

1p ☐ 55. **Welke maatregel nam de regering van de DDR na aanhoudende onrust in 1989?**

Bekijk bron 22 en beantwoord vraag 56.

Bron 22: Het Oost-Duitse wonder.

1p ☐ 56. Hoe dacht Helmut Kohl over de komst van de Oost-Duitsers?

Sommige landen waren in de periode 1990–1995 bang voor de rol die een verenigd Duitsland in Europa zou kunnen spelen. Andere landen waren niet bang voor een verenigd Duitsland.

1p ☐ 57. Schrijf één (1) reden op waarom sommige landen niet bang waren voor een verenigd Duitsland.

Het nieuwe Duitsland speelde een grote rol bij internationale conflicten.

1p ☐ 58. Noem een voorbeeld van een internationaal conflict waarbij Duitsland een belangrijke rol speelde.

Hieronder staan vier omschrijvingen van internationale organisaties.

- a. Opgericht in 1945. Doel: handhaving van vrede en veiligheid in de wereld.
- b. Opgericht in 1949. Doel: de veiligheid van niet-communistische landen van Europa bevorderen door militaire samenwerking.
- c. Opgericht in 1955. Doel: de veiligheid van communistische landen van Europa bevorderen door militaire samenwerking.
- d. Opgericht in 1992. Doel: Bevorderen rust en veiligheid in Europa en introductie gemeenschappelijke munt voor Europa.

3p ☐ 59. **Welke omschrijving hoort bij welke internationale organisatie?**
Schrijf alleen de juiste combinatie van letter en cijfer op je antwoordblad.

Kies uit de volgende internationale organisaties: 1 Warschaupact
2 Europese Unie
3 NAVO
4 Verenigde Naties (VN).

Door het einde van de Koude Oorlog – na 1989 – is de doelstelling van de NAVO veranderd.

1p ☐ 60. **Beschrijf de verandering in doelstelling van de NAVO na afloop van de Koude Oorlog.**

ARUBA

MAVO
2019

Tijdvak-1
Dinsdag 21 MEI
07.30 - 10.00

GESCHIEDENIS

Werkblad

Naam:

Examenummer:

A large, empty rectangular box with rounded corners, intended for the student to write the total score.

aantal
punten

Dit werkblad bestaat uit **14** bladzijden.

1. _____

2. 1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. 1. _____

2. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9.

Aandachtspunten uit bron 4:	Uitleg:
1. _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____
2. _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____

10. 1. _____

2. _____

11. _____

12. De kritiek op het Engelse beleid: _____

Dat blijkt uit: _____

13. _____

14. 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

15. _____

16. _____

17. _____

18. _____

19. _____

20. _____

21. _____

22. _____

23. 1. _____
2. _____

24. 1. _____

2. _____

25. _____

26. _____

27. _____

28. _____

29. 1. _____

2. _____

30. _____

31. _____

32. 1. _____
2. _____
3. _____

33. _____

34. _____

35. _____

36. _____

37. _____

38. _____

39. _____

40. _____

41. 1. _____

2. _____

42. _____

43. _____

44. _____

45. Stalin wilde bereiken: _____

Beschrijving van bron 18: _____

46. _____ *Helga/Anne (maak een keuze)* zou eerder naar West-Berlijn
vluchten, omdat _____

47. _____

48. _____

49. De hoofdstad van BRD: _____

De hoofdstad van DDR: _____

50. _____ *DDR/BRD (maak een keuze)*, omdat _____

51. Fabrieken in West-Berlijn: _____

Fabrieken in Oost-Berlijn: _____

52.1. _____

2. _____

53. _____

54. _____

55. _____

56. _____

57. _____

58. _____

59. 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

60. _____

ARUBA

Examen MAVO

2019

Tijdvak-1
Dinsdag 21 mei
07.30 – 10.00

Geschiedenis

Correctie- voorschrift

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling.
- 2 Algemene regels.
- 3 Vakspecifieke regels.
- 4 Beoordelingsmodel.
- 5 Inzenden scores.
- 6 Bronvermeldingen.

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2018 - 2019

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels.

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator kijkt het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

- 1 De examinerator tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten in** en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
Indien
 - 3.1 een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.4 meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.5 in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
6. Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7. Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
- NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal 93 scorepunten worden behaald**.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld.

1. De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.
2. Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord voorbeelden van juiste antwoorden. Het is geen opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Het beoordelingsmodel

vraag

antwoord

score

Samenleving en economie

De industrialisatie van Groot-Brittannië.

1	maximumscore 1 A	
2	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Wissellandbouw.- Landbouwgronden rond een dorp werden in stukken verdeeld met duidelijke grenzen.	
3	maximumscore 2 Door de Agrarische revolutie <u>was er meer voedsel in Engeland.</u> Hierdoor <u>kon de bevolking van Engeland groeien,</u> waardoor de vraag naar bepaalde producten, zoals textielproducten toenam.	1 1
4	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Er kon <u>meer</u> textiel geproduceerd worden.- Er kon <u>sneller</u> textiel geproduceerd worden.	
5	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Engeland kon makkelijk aan grondstoffen komen.- Engeland kon goedkoop aan grondstoffen komen.- Als afzetmarkt. <i>Per juist antwoord:</i>	1

vraag	antwoord	score						
6	maximumscore 2 De beweringen nummer 2 en 3. <i>Per juist antwoord:</i>	1						
7	maximumscore 1 Steenkool was de belangrijkste brandstof voor de stoommachines. Hierdoor kon je dus meer stoommachines laten draaien. Zo kon je snel industrialiseren.							
8	maximumscore 1 D							
9	maximumscore 2 <table><tr><th>Aandachtspunten uit bron 4:</th><th>Uitleg:</th></tr><tr><td>1. Zweepslag van de fabriekseigenaar.</td><td>De kinderen klaagden minder/ durven zich niet te verzetten.</td></tr><tr><td>2. De fabriek “eet” de kinderen op.</td><td>Velen stierven op jonge leeftijd door hard werken en ongelukken.</td></tr></table> <i>Per juist antwoord:</i> <i>De leerling moet zowel de aandachtspunt als de uitleg goed hebben om een deelscore te kunnen krijgen.</i> <u>De opkomst van een supermacht.</u>	Aandachtspunten uit bron 4:	Uitleg:	1. Zweepslag van de fabriekseigenaar.	De kinderen klaagden minder/ durven zich niet te verzetten.	2. De fabriek “eet” de kinderen op.	Velen stierven op jonge leeftijd door hard werken en ongelukken.	1
Aandachtspunten uit bron 4:	Uitleg:							
1. Zweepslag van de fabriekseigenaar.	De kinderen klaagden minder/ durven zich niet te verzetten.							
2. De fabriek “eet” de kinderen op.	Velen stierven op jonge leeftijd door hard werken en ongelukken.							
10	maximumscore 2 1. In Noord-Amerika werd er geen goud gevonden.2. Geen mogelijkheid om via Noord-Amerika Azië te vinden. <i>Per juist antwoord:</i>	1						
11	maximumscore 2 Vanwege de grote vraag naar Amerikaanse landbouwproducten in Europa. <i>Alleen meer produceren is niet goed.</i>							

vraag	antwoord	score
12	maximumscore 1 <u>De kritiek op het Engelse beleid was</u> dat de kolonisten wel belasting moesten betalen, maar niets te zeggen hadden in de politiek. <u>Dat blijkt uit</u> de protestbord waarop staat geen vertegenwoordiging geen belasting. <i>De leerling moet zowel de kritiek als het voorbeeld uit de bron goed hebben om de maximumscore te kunnen krijgen.</i>	
13	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De 13 koloniën verklaarden zich onafhankelijk van Groot-Brittannië. - De Verenigde Staten van Amerika werden uitgeroepen.	
14	maximumscore 3 1. Verbeterde 2. Kanaal 3. Noordelijke 4. Katholiek <i>Indien <u>vier</u> antwoorden juist</i> <i>Indien <u>drie</u> antwoorden juist</i> <i>Indien <u>twee</u> of <u>één</u> antwoord juist</i>	3 2 1
15	maximumscore 1 Noordelijke staten waren tegen slavernij en de zuidelijke staten voor. <i>Alleen <u>slavernij</u> is niet goed.</i>	
16	maximumscore 2 D	
17	maximumscore 2 In de VS hadden ze de vreemdelingen nodig om te werken in de bloeiende landbouw, industrie en handel.	

vraag	antwoord	score
18	maximumscore 2 De beweringen 2 en 3. <i>Per juist antwoord:</i>	1
19	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De Afro-Amerikanen kregen vrijheid. - De Afro-Amerikanen kregen burgerrechten. - De Afro-Amerikanen kregen kiesrecht. - De Afro-Amerikanen kregen voedsel, grond, werk en recht op onderwijs. - De Afro-Amerikanen kregen een loon.	
20	maximumscore 2 Het aantal immigranten steeg enorm.	
21	maximumscore 1 In de jaren vijftig kwam er een anti-immigratie beweging op, de Know Nothings genaamd, die zich vooral tegen de leren richtte.	
22	maximumscore 2 Gevolg, mensen in het Zuiden vonden dat de reconstructie aan hen was opgelegd door het rijke Noorden. Daarom begonnen ze zich te verzetten. <i>De leerling moet zowel de keuze gevolg en de uitleg goed hebben om de maximumscore te kunnen krijgen.</i>	

vraag	antwoord	score
	<u>De industrialisatie van Aruba.</u>	
23	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Zelfvoorzienende landbouw. - Het verbouwen van aloë voor export. - Veeteelt. - Visserij. - Zoutwinning. - Ambacht (hoedenvlechten).	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
24	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Aruba had een geschikte haven. - Aruba lag dicht bij het meer van Maracaibo. - Aruba had een stabiel politiek klimaat.	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
25	maximumscore 1 Arubaans bewustzijn voor de strijd naar Separacion van Curaçao naar meer autonomie voor Aruba.	
26	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De Arubanen gingen meer geld verdienen. - De koopkracht van de Arubanen steeg. - De welvaart van Aruba steeg. - De toegenomen welvaart trok veel buitenlandse handelaren (handelsmigranten). - De komst van bedrijven die producten leverden aan de Lago. - De komst van bedrijven die producten verkochten aan de groeiende bevolking. - Opkomst van het toerisme.	

vraag	antwoord	score
27	maximumscore 2 Vóór de industrialisatie was de Arubaanse economie afhankelijk van meerdere bedrijfstakken. Na de industrialisatie was de Arubaanse economie alleen afhankelijk van de olie-industrie.	
28	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Aruba ging zich richten op het toerisme. - Arubanen vertrokken naar het buitenland om werk te zoeken.	
29	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Arubanen hadden geen opleiding voor een baan in de industrie. - De beroepsbevolking op Aruba was te klein om alle vacatures op te vullen. - De Arubanen waren niet gewend aan vaste werktijden. <i>Per juist antwoord:</i>	
30	maximumscore 2 B	
31	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Verbetering van de sociale wetgeving. - Het minimumloon werd ingevoerd. - De ontslagwet werd ingevoerd.	

vraag	antwoord	score
32	maximumscore 2 1. D (creoolse taal) 2. A (pidgin taal) 3. C (taalpolitiek) <i>Indien <u>drie</u> antwoorden juist</i> <i>Indien <u>twee</u> of <u>één</u> antwoord juist</i>	2 1
33	maximumscore 1 Carnaval werd meegenomen door Caribische immigranten die in San Nicolaas gingen wonen.	

Koude Oorlog

Het ontstaan van de Koude Oorlog.

34	maximumscore 2 Frankrijk en Groot-Brittannië gaven Hitler een stuk van Tsjecho-Slowakije in ruil voor vrede.
35	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De mislukte Duitse inval in de Sovjet-Unie. - De Slag om Stalingrad.
36	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De mensen in die gebieden wilden onafhankelijk zijn. - Door de oorlogsschade van de Tweede Wereldoorlog konden Groot-Brittannië en Frankrijk hun koloniën niet meer behouden.

vraag	antwoord	score
37	maximumscore 2 Bewering 2 en 3. <i>Per juist antwoord:</i>	1
38	maximumscore 1 Beide landen beschuldigen elkaar van werelddominantie.	
39	maximumscore 1 Tijdens de jaren vijftig.	
40	maximumscore 1 De belangrijkste leden kregen in de Veiligheidsraad het vetorecht.	
41	maximumscore 2 1. Stalin maakt de door hem bevrijde gebieden communistisch, Oostblok. 2. De VS steunden de West-Europese landen, democratisch-kapitalistisch, Westblok. <i>Per juist antwoord:</i>	1
42	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De intercontinentale raketten moesten met goed gestuurde draagraketten gelanceerd worden. - De vijand aanvallen via de ruimte. <u>Duitsland in de Koude Oorlog.</u>	
43	maximumscore 2 C	

vraag	antwoord	score
44	maximumscore 1 Elk land in Europa kon zelf kiezen of het de hulp accepteerde. De landen die door Stalin bevrijd werden konden het Marshallplan niet accepteren onder druk van de Sovjet-Unie.	
45	maximumscore 2 <u>Stalin wilde bereiken:</u> Het vertrek van de geallieerden. <u>Beschrijving van bron 18:</u> Stalin wilde de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk uit Berlijn 'duwen' (verjagen).	
46	maximumscore 2 Helga zou eerder naar West-Berlijn vluchten, omdat zij jonger is en een goede opleiding heeft. <i>De keuze Helga en uitleg moeten goed zijn om de maximumscore te kunnen krijgen.</i>	
47	maximumscore 1 Ostpolitik	
48	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Tanks van het Russische leger herstelden de orde op bloedige wijze. - Het loon van de arbeiders was verlaagd.	
49	maximumscore 2 - De hoofdstad van de BRD werd Bonn. - De hoofdstad van de DDR werd Oost-Berlijn. <i>Per juist antwoord:</i>	1
50	maximumscore 1 De DDR, omdat de Stasi of staatsveiligheidsdienst de hele samenleving van de DDR controleerde. <i>De keuze DDR en uitleg moeten goed zijn om de maximumscore te kunnen krijgen.</i>	

vraag	antwoord	score
51	maximumscore 2 - Fabrieken in West-Berlijn raakten veel van hun arbeiders kwijt. - Fabrieken in Oost-Berlijn kwamen grondstoffen tekort. <i>Per juist antwoord:</i>	1
52	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Meer openheid. - Kleine bedrijven die elkaar beconcurrerden. - Democratisering van het bestuur. - Verandering buitenlandse politiek. <i>Per juist antwoord:</i>	1
53	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Ontevreden burgers kozen hun eigen parlementen en presidenten (democratisch gekozen bestuur). - Ze verklaarden zich onafhankelijk.	

vraag	antwoord	score
54	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Gorbatsjov maakte (mede) een einde aan de Koude Oorlog. - Gorbatsjov maakte (mede) een einde aan de bewapeningswedloop. - Gorbatsjov maakte het mogelijk dat de Oostbloklanden zich konden vrijmaken van de Sovjet-overheersing. - Gorbatsjov zorgde voor het vertrek van Russische soldaten uit Oost-Europa. - Gorbatsjov zorgde voor de val van de Berlijnse Muur. - Gorbatsjov maakte de weg vrij voor de Duitse eenwording. - Gorbatsjov zorgde voor (economische) hervormingen (perestrojka) / openheid van het communistische systeem (glasnost) in de Sovjet-Unie.	
55	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - De regering besloot de reisregeling naar het Westen te versoepelen. - De Oost-Duitse grenzen gingen open. - De doorgangsposten gingen open.	
56	maximumscore 1 Helmut Kohl wist niet hoe hij zoveel nieuwe burgers moest opvangen.	
57	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Duitsland was een trouw lid gebleken van de Europese Unie. - Duitsland een groot belang had bij de Europese handel (en dus behoefte had aan stabiliteit). - Duitsland een betrouwbare bondgenoot binnen de NAVO was gebleken.	

vraag	antwoord	score
58	maximumscore 1 Duitse militairen waren actief bij de vredeshandhaving in Bosnië-Herzegovina.	
59	maximumscore 3 1c 2d 3b 4a <i>Indien <u>vier</u> antwoorden juist</i> <i>Indien <u>drie</u> of <u>twee</u> antwoorden juist</i> <i>Indien <u>één</u> antwoord juist</i>	3 2 1
60	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> - Niet meer gericht tegen het communisme. - Het is een vredesmacht, die ingrijpt bij militaire conflicten.	

5 Inzenden scores

De examiner verwerkt **na de eerste correctie** de scores van **alle kandidaten** in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examiner mailt dit ingevulde **voorlopige scoreblad**, nog **voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd**, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examiner het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**. Na vaststelling **ontvangen de directeurs van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

6 Bronvermeldingen

bron 1	J.M. Keynes: De economische gevolgen van de vrede; 1920; bewerkt.
bron 2	http://wps.ablongman.com/wps/media/objects/2661/2725147/
bron 3	https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/rise-to-world-power
bron 4	De Olympische Spelen in Berlijn (1936); Memo; bewerkt.
bron 5	https://wolfsonianfiulibrary.wordpress.com/2011/04/01/art-and-propaganda .
bron 6	http://www.niod.knaw.nl/en/projects/between-democracy-and-fascism
bron 7	Onderscheidingen in Nazi-Duitsland; Memo; bewerkt.
bron 8	Http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html .
bron 9	http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html .
bron 10	http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html .
bron 11	http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html .
bron 12	http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html .
bron 13	sporen Havo-VWO: gegevens over iemands verblijfplaats
bron 14	website van de Anne Frankstichting; 2004; bewerkt.
bron 15	http://meesterhenksgeschiedenis.yurls.net/nl/page/881005 .
bron 16	http://socialeslomahermosa.blogspot.com/2015/10/el-mestizaje.html
bron 17	vragen aan de geschiedenis - Deel 2 (Wolters-Noordhoff).
bron 18	https://static.examenblad.nl/9336105/d/ex2005/500010-1-582b.pdf .
bron 19	http://www.nisk.k12.ny.us/fdr/ideas/portfolio/shapiro/shapiro.html .
bron 20	http://frontpage.fok.nl/nieuws/659697/israel-valt-opnieuw-gazastrook-aan.html
bron 21	C. Townshend, Terrorism (2002).

Examen mavo Geschiedenis tijdvak 1, 2019

Datum afname: 21 mei 2019

Bij de correctie van het vak Geschiedenis dient rekening te worden gehouden met het volgende:

Vraag Antwoord

4 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Goedkoper produceren.

5 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*

- Exporteren naar het buitenland.
- Het gaf ze meer kapitaal / geld.
- Grondstoffen.

7 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Locomotief laten draaien.

9 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven bij:*
aandachtspunten:

- De manier de baas de kinderen behandeld met de zweep.
- Veel kinderen gaan door een poort.

Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven bij uitleg:

- De kinderen worden slecht behandeld.
- Als slaven behandeld .
- Kinderen kunnen hierdoor niet naar school gaan.
- Slechte werkomstandigheden/ kleine ruimtes.

11 *Deelscore van 1 punt toekennen bij:*
- Meer produceren

2 punten toekennen als de kandidaat als antwoord heeft gegeven:
- Grote vraag naar Amerikaanse landbouwproducten in Europa
- Kolonisten komen naar Noord-Amerika. Hebben meer ruimte nodig.

12 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven bij zowel de kritiek als het voorbeeld uit de bron:*
De kolonisten moesten belasting betalen, maar hadden geen inspraak.

13 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*

- Noord-Amerika had zijn eigen regering.
- Noord-Amerika kreeg een eigen president.
- Noord-Amerika werd democratisch.
- Noord-Amerika kreeg zelfbestuur.

15 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Slavernij.

- 17 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Werkgelegenheid
- 22 *Alleen goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Deze groep wilde niet dat de Afro-Amerikanen rechten kregen.
- 23 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
 - Plantage
 - Fosfaat
 - Goud
- 24 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Venezuela was politiek onrustig
(antwoord geven aan de kant van Venezuela in plaats van aan de kant van Aruba is ook mogelijk)
- 25 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Meer autonomie/ zelfbestuur.
- 26 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Meer werkgelegenheid.
- 27 Alleen punten toekennen als het verschil aan beide kanten word uitgelegd.
- 29 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Arubanen hebben weinig tot geen discipline.
- 36 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Oorlogsschade uitgedrukt in geld (veel geld verloren).
- 38 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
 - Amerika zag dat Sovjet-Unie andere landen communistisch wilde maken.
 - (Negatieve) propaganda ten opzichte van elkaar.
- 39 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Periode van de Koude Oorlog/ Trumanleer.
- 41 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
De ene helft is kapitalistisch (Westblok) en de andere helft is communistisch (Oostblok).
- 42 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Om elkaar af te schrikken.
- 44 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Door Stalin of Sovjet-Unie wilde het niet accepteren. Hier moet Stalin of de Sovjet-Unie wel vermeld worden.
- 45 Deelscore berekenen bij juiste antwoord.

- 46 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Helga, omdat zij jonger en/of een goede opleiding heeft.
- 48 Bij opgave 48 werd bron 21 als bekend verondersteld bij de examenkandidaten. Door een miscommunicatie hebben niet alle kandidaten deze lesstof gehad. Daarom moet bij deze opgave de maximumscore van **2 punten** aan **alle examenkandidaten toegekend** worden.
- 50 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
DDR, verklidders de samenleving controleren.
- 52 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
- Glasnost
 - Perestrojka
 - Ontwapening
 - Geen bewapeningswedloop
- 53 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
De deelrepublieken kregen hun vrijheid.
- 56 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Geen plaats voor alle mensen.
- 60 *Ook goed rekenen indien de kandidaat als antwoord heeft gegeven:*
Terrorismebestrijding

Opgemaakt op: 29 mei 2019

Opgemaakt door:

ing. G. Loefstop
hoofd Examenbureau

mw. F. Figaroa
TCD Geschiedenis Mavo